

Cod Ymarfer Gosod Pibellau

Egluro'r Rheoliadau

Dŵr Cymru
Welsh Water

Gorffennaf 2008
Cyfeirnod: PRE0016

Cyflwyniad

1. Y llyfryn hwn yw ein Cod Ymarfer, a baratowyd yn unol ag adran 182 o Ddeddf Diwydiant Dŵr 1991 (y Ddeddf) ac sydd wedi'i anfon at yr Ysgrifennydd Gwladol i'w gymeradwyo. Mae'n nodi arfer da o ran ein grym a'n dyletswyddau wrth osod neu wneud gwaith ar bibellau ar dir preifat, neu wrth wneud gwaith a fydd yn atal heintio dŵr ein gweithfeydd dŵr. Mae hefyd yn egluro beth sy'n gymwys i chi (perchennog tir a/neu ddeiliad) ei ddisgwyl. Mae'r Ddeddf yn caniatáu, ac mewn rhai achosion yn ei wneud yn ofynnol i ni wneud y gwaith hwn. Mae hefyd yn gosod rhai rheolau i ni i'w dilyn pan fyddwn yn gosod, addasu a chynnal a chadw pibellau a'u hatodion cysylltiedig.
2. Cyn i ni osod pibell mae'n rhaid i ni gynllunio llwybr. Byddwn yn ystyried llawer o agweddau gan gynnwys:-
 - uniongyrchedd llwybrau posibl
 - y gost (o osod a chynnal y bibell) a swm unrhyw iawndal y bydd yn rhaid i ni ei dalu o bosibl
 - effaith aflonyddol y gwaith (i draffig, busnesau ac unigolion)
 - ystyriaethau peirianyddol
 - y dymuniad i gael llif disgyrchiant, ac
 - osgoi safleoedd o bwysigrwydd amgylcheddol
3. O ganlyniad hwyrach y bydd yn rhaid i ni osod pibellau ar dir o dan berchnogaeth neu ddeiliadaeth breifat. Pan fydd hynny'n digwydd byddwn yn cysylltu â chi a thrwy ddefnyddio arfer da byddwn yn ceisio lleihau'r difrod. Yn dilyn ein gwaith byddwn yn adfer y tir i'w gyflwr gwreiddiol. Os nad yw hyn yn ymarferol, caiff iawndal ei dalu am golled neu ddifrod a achosir gan y gwaith.
4. Byddwn yn cydymffurfio â'r Cod lle bynnag y bo'n bosibl ac yn rhesymol ymarferol. Os na allwn ni wneud hynny, byddwn bob amser yn egluro pam. Byddwn hefyd yn cydymffurfio ag unrhyw ddeddfwriaeth berthnasol arall. Ni fydd y Cod hwn yn effeithio ar unrhyw hawliau neu bwerau eraill y mae'n bosibl i chi neu i ni feddu arnynt.
5. Mae tair rhan i'r cod sy'n disgrifio'r hyn a ddigwydd:-
 - cyn y gwaith
 - yn ystod y gwaith, ac
 - wedi i'r gwaith gael ei gwblhau

Cynnwys

Cyn i'r gwaith ddechrau

	Tudalen
Gwneud arolwg a thyllau prawf	3
Ymgynghori a hysbysu'r gwaith	3
Amseru'r gwaith	4
lawndal	4
Asiantau	4
Cofnod o gyflwr y tir	5
Enwau Cyswllt	5
Lleoliad y pibellau a'r cyfarpar	5

Yn ystod y gwaith

Arolygu	6
Mynediad i berchnogion a deiliaid	6
Mynediad i ni ein hunain	6
Diogelwch eich eiddo a'r llain waith	6
Uwchbridd	7
Coed a pherthi	7
Draenio'r tir	7
Dyfrffosydd	7
Cyflenwadau dŵr a gwasanaethau eraill	8
Ardaloedd a effeithir gan glefyd	8
Hawliau pysgota a chwaraeon	8
Cyfleusterau gweithwyr	8
Cytundebau preifat	8
Ffrwydron	8
Diogelu cathodig	9
Cymorth dros dro	9
Ffossilau ac eitemau a ddarganfyddir	9

Ar ôl y gwaith

Gwaith adfer	10
Gwybodaeth	10
lawndal	11
Cwynion	11

Cyn i'r gwaith ddechrau

Gwneud arolwg a thyllau prawf

6. Unwaith y byddwn yn ymwybodol o'r angen am bibell newydd hwyrach y bydd yn rhaid i ni wneud arolwg o lwybrau posibl. Rydym yn gwneud hyn er mwyn canfod y llwybr gorau a sut i osod y bibell. Os oes angen gwneud tyllau prawf neu duriadau arbrofol er mwyn i ni allu penderfynu ar natur y pridd a'r ddaear o dan arwyneb eich tir byddwn yn eich hysbysu. Oni bai ei fod yn achos brys, neu ein bod wedi cytuno ar gyfnod byrrach, byddwn yn rhoi rhybudd o saith diwrnod o'n mynediad. Byddwn yn tarfu ar y tir cyn lleied ag y bo modd. Os na allwn ni lenwi'r twll yn syth byddwn yn ei ddiogelu a/neu yn ei ffensio. Gellir hawlio iawndal am unrhyw golledion dros dro i'r tir.

Ymgynghoriad a hysbysiad o'r gwaith

7. Mae'n ofynnol i ni roi hysbysiad ffurfiol i chi o'n bwriad i wneud gwaith ar eich tir. Amgaeir cynllun gyda'r hysbysiad ac mae'n rhaid i'r hysbysiad fod yn ysgrifenedig. Bydd y dogfennau hyn yn rhoi gwybodaeth i chi am leoliad arfaethedig y bibell, rhychwant ardal y gwaith a phryd rydym yn bwriadu gwneud y gwaith. Rydym yn eich cynghori i ffeilio'r hysbysiad gyda gweithredoedd eich eiddo, er mwyn i brynwyr eraill yr eiddo yn y dyfodol fod yn ymwybodol o'r bibell a'r offer. Ar yr un pryd byddwn hefyd yn eich hysbysu o'n mynediad.

8. Os yw'r gwaith yn cynnwys gosod pibell newydd byddwn bob amser yn ceisio cysylltu â chi cyn cyhoeddi'r hysbysiad. Oni bai ei fod yn achos brys neu'n ymateb i gais byddwn yn rhoi o leiaf tri mis o rybudd i chi. Os oes rhaid i ni osod pibell o ganlyniad i gais byddwn yn rhoi gymaint o rybudd i chi â phosibl, ond fel arfer bydd hyn yn isafswm o 21 diwrnod.

9. Os yw'r gwaith yn cynnwys addasiadau i bibell bresennol, yna, oni bai ei fod yn achos brys, byddwn yn rhoi o leiaf 42 diwrnod o rybudd. O dan amgylchiadau eraill e.e. os ydym yn dymuno archwilio, gwneud gwaith cynnal a chadw arferol (gan gynnwys glanhau) atgyweirio neu addasu byddwn yn rhoi rhybudd rhesymol, fel arfer o leiaf 7 diwrnod (oni bai i chi gytuno ar gyfnod byrrach).

10. Byddwn bob amser yn gwneud ein gorau i ymgynghori â chi cyn cyflwyno'r hysbysiad, ond os na allwn wneud hynny am unrhyw reswm byddwn yn ymgynghori â chi ynglŷn â'r hyn rydym yn bwriadu ei wneud yn ystod cyfnod yr hysbysiad. Yn ystod yr ymgynghoriad byddwn yn gofyn i chi am wybodaeth am

- perchnogaeth (a'r ddeiliadaeth os yn wahanol) y tir. Byddai'n ddefnyddiol petaech yn dweud wrthym os oes newid perchennog neu ddeiliad
- unrhyw gynigion sydd gennych ar gyfer datblygu'r tir - megis cynllun ar gyfer adeiladu unrhyw strwythurau parhaol neu ganiatâd cynllunio sy'n bodoli
- pibellau hysbys, ceblau, offer neu strwythurau o dan y ddaear
- unrhyw beth y tybiwch a all effeithio ar amseru ein gwaith
- lleoliad tarddiadau, ffynhonnau, carthbyllau, tanciau septig neu draeniau tir ac yn enwedig unrhyw system draenio tir dwfn (gweler paragraff 33)
- unrhyw ddeunyddiau, hylifau neu dyfiant peryglus yn yr ardal lle y byddwn yn gweithio neu unrhyw dir heintiedig neu os yw'r tir wedi dioddef unrhyw glefydau planhigion neu anifeiliaid y gellir eu hadnabod
- unrhyw ardal ag anghenion arbennig e.e. Saffleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig, fflora a ffawna a warchodir, ystyriaethau archeolegol, hawliau tramwy cyhoeddus, coed sydd yn rhwym wrth orchmynion gwarchod neu ardaloedd cadwraeth

- cynlluniau ar gyfer cynyddio a stocio
- unrhyw ffactor arall yr ydych yn credu ei fod yn berthnasol/ y bydd yn effeithio ar ein gwaith ac y bydd yn rhaid i ni dalu iawndal i chi

11. Byddwn yn ystyried yr holl faterion uchod, yn ogystal ag ystyried unrhyw gynigion sydd gennych chi (a/neu berchnogion tir cyfagos a effeithir gan y cynllun) ynglŷn â llwybr y bibell, amseriad y gwaith, y gwaith adfer tir a draeniau tir a'u trafod â chi. Erbyn i ni wneud ein penderfyniad terfynol ynglŷn â'r llwybr byddwn wedi ystyried yr anghenion peirianegol a gweithredol a chostau tymor byr a hir y gwaith, ynghyd ag unrhyw sylwadau neu gynigion a wnaed gennych chi neu eich asiant. Os na fyddwn yn gallu bodloni unrhyw sylwadau neu wrthwynebiadau sydd gennych erbyn y cyfnod hwn byddwn yn egluro ein penderfyniad terfynol i chi yn ysgrifenedig, os ydych yn gofyn i ni wneud hynny.

12. Mae'r cyfnod hysbysu yn caniatáu amser ar gyfer mynd i'r afael ag unrhyw wrthwynebiadau cyn inni ddechrau ar y gwaith. Ar ddiwedd y cyfnod hwnnw rydym yn gobeithio y byddwn wedi dod i gytundeb. Fodd bynnag, os na fyddwch yn rhoi caniatâd i ni i gael mynediad i'ch tir yn unol â'r hysbysiad a roddwyd i chi, rydym yn gallu gwneud cais i Ynad am warant i'n galluogi i wneud hynny.

13. Unwaith y byddwn yn dechrau ar y gwaith byddwn yn glynu wrth y llwybr a hysbyswyd mor agos â phosibl. Os byddwn yn gweld na allwn wneud hynny byddwn yn ymgynghori â chi. Os ydym yn gweld bod angen gwneud newidiadau sylweddol, ac os na fyddwch yn gallu cytuno arnynt â ni, byddwn yn cyflwyno hysbysiad o'r newydd.

14. Os na fydd y gwaith yn dechrau ar y dyddiad arfaethedig neu ychydig wedi'r dyddiad hwnnw, am ba bynnag reswm, byddwn yn eich hysbysu o'r

amseriad diwygiedig. Unwaith y caiff y dyddiad dechrau arfaethedig ei benderfynu dylem roi rhyw syniad i chi o ba mor hir y bydd y gwaith yn parhau a hefyd o hyd disgwyliedig unrhyw waith adfer. Unwaith y caiff hysbysiad statudol ei gyflwyno ni ddylech wneud unrhyw beth ar y tir dan sylw a allai ein rhwystro neu ein hatal rhag gweithredu ein hawliau statudol ond dylech barhau â'ch gwaith amaethyddol arferol hyd at amser y mynediad. Os nad ydych yn sicr, cysylltwch â ni am gyngor ac eglurhad.

Amseru'r gwaith

15. Gan roi ystyriaeth i gyfyngiadau peirianegol, gweithredol ac arall, byddwn yn gwneud y gwaith o fewn yr amser a fydd yn achosi y difrod lleiaf i'r tir.

Iawndal

16. Os byddwn yn achosi difrod parhaol i werth eich tir o ganlyniad i bresenoldeb ein pibellau, neu os bydd y gwaith yn achosi unrhyw golledion neu aflonyddu dros dro, hwyrach y byddwch yn gymwys ar gyfer derbyn iawndal gennym ni (gweler para 52).

Asiantau

17. Mewn rhai amgylchiadau hwyrach y byddwch yn teimlo ei bod yn briodol i benodi asiant, e.e. trefesyrydd sydd â phrofiad o'r math hwn o waith, i weithredu ar eich rhan gan eich cynghori ar y gwaith, gwarchod eich buddiannau ac asesu a chytuno ar eich cais am iawndal. Os bydd y gwaith yn cynnwys gosod pibellau derbyniem y dylech wneud felly. Os byddwch yn gwneud felly, byddwn yn talu cost resymol ffrîr asiant wedi i'r cais gael ei ddatrys. Caiff yr uchafswm y gellir ei dalu ei seilio ar raddfa safonol ffioedd proffesiynol, a elwir yn raddfa Ryde. Os bydd arnoch eisiau rhagor o wybodaeth am hyn dylech ofyn i'ch asiant. Ni fyddwn fel arfer yn talu costau cyfreithiol oni bai i ni ofyn i chi am ddogfen hawddfrait sy'n gofyn am waith ychwanegol.

Cofnod o gyflwr y tir

18. Byddwn yn llunio rhaglen lawn o gyflwr ardal y gwaith, gan gynnwys adeiladau cyfagos, unrhyw fynedfeydd a lleoedd caeëdig mewn perthynas â'r cynllun arfaethedig. Gall hyn gynnwys (unrhyw un neu bob un) nodiadau ysgrifenedig, ffotograffau, neu fideo â sylwadau ar lafar. Caiff copi ei anfon at eich asiant cyn i'r cynllun ddechrau (os na fydd gennych asiant, atoch chi). Os ydym wedi hepgor unrhyw beth, dywedwch wrthym. Pwrpas y cofnod hwn yw eich helpu chi a ninnau i sicrhau ein bod wedi adfer y tir cyn belled ag y bo modd i'w gyflwr cyn inni ddechrau gweithio (oni bai eich bod wedi gofyn inni ystyried cynigion gwahanol), a bod unrhyw adeiladau yn aros yn yr un cyflwr.

Enwau Cyswllt

19. Cyn i'r gwaith ddechrau byddwn yn rhoi enw gweithle, cyfeiriad a rhif ffôn y person a fydd yn gyfrifol am arolygu'r gwaith i chi. Fel arfer, bydd ef/hi ar gael yn ystod oriau gwaith. Byddwn hefyd yn rhoi rhif ffôn brys i chi i'w ddefnyddio y tu hwnt i oriau gwaith arferol neu os nad yw'r enw cyswllt arferol ar gael.

Lleoliad y pibellau a'r cyfarpar

20. Fel arfer caiff ein pibellau eu gosod o dan y ddaear. Mae'n well gennym ni eu gosod ag isafswm gorchudd o 900m dros goron y bibell gan fod hyn yn eu gwarchod rhag rhew ac yn eu hatal rhag ymyrryd ag unrhyw waith amaethyddol. O bryd i'w gilydd ceir problemau peirianegol neu rwystrau megis brigiadau creigiau a fydd yn rhwystro hyn. Os bydd hyn yn digwydd byddwn yn eich hysbysu o'r safle a'r dyfnder terfynol. Hwyrach y byddwn (oni bai y byddwn yn cytuno â chi fel arall) yn gosod pyst marcio parhaol wrth ffiniau caeau i ddangos lleoliad y pibellau a'r siambrau. O bryd i'w gilydd ni fydd modd osgoi lleoliadau eraill. Os oes gennych ddraenio tir dŵn dylech ein hysbysu o hyn cyn i ni ddechrau ar y gwaith.

21. Fel arfer, caiff ein pibellau a'u hatodion i gyd eu gosod o dan y ddaear. Fodd bynnag, lle bydd angen i ni osod twll daear neu atodyn arall a fydd wedi ei godi neu ar lefel y ddaear, byddwn yn ceisio ei osod mewn safle fydd yn achosi'r ymyrraeth leiaf â gwaith amaethyddol yn y dyfodol. Am resymau peirianyddol, bydd angen i ni osod tyllau daear lle bydd carthffos yn newid cyfeiriad neu ddyfnder, â phellter cyson rhyngddynt. Wrth brif bibellau dŵr efallai y bydd angen i ni hefyd osod falfiau aer ar fannau uchel, a falfiau golchi allan ar bwyntiau isel. Lle y bydd angen i ni osod atodyn ar y ddaear neu uwchben lefel y ddaear byddwn bob amser yn trafod hyn gyda chi yn gyntaf. Os bydd angen cael twll daear yn eich gardd, byddwn bob amser yn trafod ei leoliad gyda chi, ac os yn bosibl byddwn yn rhoi dewis i chi o'i leoliad terfynol o fewn eich gardd.

Yn ystod y gwaith

Arolygu

22. Byddwn yn sicrhau y caiff unrhyw un sy'n gweithio i ni ar eich tir ei arolygu'n gywir a'i bod yn hysbys ganddynt na ddylent grwydro y tu hwnt i'r ardal waith. Os ydych wedi dweud wrth yr enw cyswllt am unrhyw beth y mae angen sylw arbennig arno, bydd ef/hi yn sicrhau y bydd y gweithwyr hynny y bydd angen ei ystyried o bosibl yn gwybod amdano.

23. Heblaw am achosion brys, byddwn yn eich hysbysu ymlaen llaw os byddwn yn gweithio yn agos i eiddo preswyl yn ystod gwyliau banc, ar benwythnosau neu rhwng 7.30pm a 7.30am.

Mynediad i berchnogion a deiliaid

24. Rydym yn cydnabod pa mor bwysig yw hi i chi gael mynediad i'ch eiddo. O fewn rheswm, byddwn yn rhoi mynediad i chi gyda stoc neu gerbydau ar draws y safle gwaith. Os bydd lleoliad y safle gwaith yn peri na fyddwch yn gallu cael mynediad i ran o'ch eiddo byddwn yn trafod hyn â chi cyn i ni ddechrau ar y gwaith. Lle bo'n briodol, byddwn yn darparu croesfannau i gerddwyr, giatiau, grisiau neu gamfeydd dros dro a thrafod eu lleoliad â chi.

25. Byddwn yn ceisio cadw mynedfeydd presennol ar agor i ardaloedd a dorrwyd ymaith gan y gwaith oni bai ei bod yn fwy priodol i ddarparu ffordd arall. Os defnyddir mynedfa gyffredin gennym ni a gennych chithau byddwn yn ymdrechu i gadw'r fynedfa honno mor glir â phosibl rhag llaid a llwch a fydd yn deillio o'n gwaith. Byddwn yn sicrhau yr ymyrraeth leiaf bosibl ag unrhyw fynedfa bresennol ar gyfer cerbydau brys.

Mynediad i ni ein hunain

26. Byddwn fel arfer yn cael mynediad i'n gwaith drwy'r safle gwaith. Fodd bynnag, os oes rhaid cael mynediad trwy unrhyw lwybr arall byddwn (oni bai mewn achosion brys) yn ymgynghori â chi gyntaf gan gynnwys unrhyw wybodaeth ychwanegol yn yr hysbysiad.

27. Ni fyddwn yn adeiladu unrhyw giatiau, grisiau neu gamfeydd parhaol ar y ffin rhwng eich tir a phriffordd neu lwybr cyhoeddus heb eich caniatâd, neu rhwng eich tir a thir cymydog heb ganiatâd y ddau berchennog tir. Byddwn yn cynnal hawliau tramwyo cyhoeddus.

Diogelwch eich eiddo a'r llain waith

28. Cyn i ni ddechrau gweithio byddwn yn siarad â chi ynglŷn ag a oes rhaid gosod ffensys o amgylch y safle gwaith. Os yw'r safle gwaith yn ffinio â thir lle caiff da byw eu cadw, byddwn yn codi ffens addas ar gyfer atal anifeiliaid. O dan yr amgylchiadau hyn byddwn yn sicrhau y caiff y ffens atal anifeiliaid ei chynnal drwy gydol y gwaith (a'r gwaith adfer) a byddwn yn codi pyst tynnu ar fannau lle bydd ein ffensys ni yn cwrdd â ffensys sydd yno eisoes, gan sicrhau y caiff y ddwy ffens eu tynnu a'u clymu'n dynn wrth y pyst. Os bydd da byw yn crwydro drwy'r safle gwaith o ganlyniad i'n gweithredoedd neu ein diffygion ni y gellir eu profi byddwn yn ystyried rhoi iawndal i geisiadau am gollod neu ddirod. Am resymau diogelwch ni fydd mynediad gennych i'r safle gwaith. Fodd bynnag, byddwn yn sicrhau, os bydd rhaid, y gallwch gael mynediad ar draws y safle gwaith ac na chaiff lefel diogelwch presennol eich eiddo ei leihau yn ystod y gwaith a'r gwaith adfer.

Uwchbridd

29. Byddwn yn ceisio gwarchod strwythur y pridd. Pan gaiff yr uwchbridd ei dynnu oddi ar y tir byddwn yn ei storio ar wahân i'r deunyddiau eraill a gloddiwyd. Ni fyddwn yn ei gywasgu â pheiriannau. Pan fydd y gwaith ar ben caiff digon o isbridd ei ddarparu cyn gosod yr uwchbridd yn ei ôl. Caiff y deunydd a gloddiwyd ei osod yn ôl, cyn belled ag y bo modd i'w gyflwr cyn dechrau ar y gwaith, ac yn benodol caiff yr uwchbridd ei adnewyddu i'w ddyfnder gwreiddiol ac ni chaiff unrhyw gerrig mawrion a gloddiwyd yn ystod y gwaith eu gadael ar yr wyneb. Os, am unrhyw reswm, na fyddwn yn gallu dychwelyd yr uwchbridd a symudwyd o'ch tir, caiff pridd, oni bai eich bod yn cytuno fel arall, o natur strwythur ag ansawdd tebyg ei roi yn ei le.

Coed a pherthi

30. Lle bynnag y bo modd byddwn yn ceisio osgoi torri neu docio coed aeddfed ond os na ellir osgoi hyn byddwn yn ymgynghori â chi gyntaf. Os yw'r coed yn rhwym wrth orchymyn gwarchod neu mewn ardal gadwraeth byddwn hefyd yn ymgynghori â'r awdurdod priodol gan lynu wrth ei amodau. Os ydym wedi torri unrhyw goed aeddfed eich eiddo chi fyddant o hyd. Os dymunwch, gallwn eu gwaredu yn unol ag unrhyw ofynion rhesymol.

Draenio'r tir

31. Os oes gennych unrhyw gofnodion o ddraenio tir presennol, dylech eu rhoi i ni ar y cyfle cyntaf posibl. Byddwn wedyn yn trafod â chi y gwaith o adfer unrhyw system draenio tir a effeithir gan y gwaith, oherwydd mewn rhai amgylchiadau gall hyn olygu gwneud gwaith rhagarweiniol cyn i'r gwaith gosod pibellau ddechrau. Os cawn ein hysbysu o system draenio tir helaeth, hwyrach byddwn yn cyflogi ymgynghorydd draenio tir cyn dechrau ar y gwaith er mwyn llunio cynllun adfer.

32. Os byddwn yn darganfod system draenio tir yn ystod y gwaith nad oeddech wedi dweud wrthym amdani, byddwn yn sôn wrthyh chi. Os byddwn yn amharu â hi, neu ag unrhyw system draenio tir arall y sonioch wrthym amdani gwnawn ein gorau i'w hadfer neu i'w hadnewyddu i'r un safon cyn i'r gwaith ddechrau. Byddwn, lle bydd yn ymarferol, yn gosod ein pibell o dan y system draenio tir. Byddwn yn dweud wrthyh pryd y byddwn yn gwneud y gwaith adfer a byddwn yn rhoi y cyfle i chi archwilio'r safle.

33. Byddwn yn gwneud cofnod (a all gynnwys ffotograffau) o unrhyw ddraeniau tir yr amharwyd â hwy a'r gwaith adnewyddu/ailgysylltu a wnaed. Os byddwch yn dymuno hynny, byddwn yn rhoi copi i chi. Os byddwn yn adeiladu draeniau tir mewn lleoliadau nad oeddent yn bodoli cynt byddwn yn trafod hyn â chi gan roi y cyfle i chi archwilio'r safle a rhoi cofnod i chi o'r gwaith wedi iddo gael ei gwblhau. Hwyrach y byddwch yn dymuno ystyried ffeilio'r copi gyda'r gweithredoedd.

Dyfrffosydd

34. Yn y man lle bydd ein pibell yn croesi o dan ddyfrffos caiff ei gosod yn unol â gofynion Asiantaeth yr Amgylchedd a'r Byrddau Draenio Mewnol. Yn absenoldeb gofynion o'r fath gosodir pen uchaf y bibell o leiaf 300mm o dan waelod gwreiddiol y ddyfrffos a glirwyd a chaiff ei gorchuddio â choncrid.

35. Os bydd ein gwaith yn effeithio ar unrhyw ddyfrffos byddwn yn trafod ein cynigion â chi, gan sicrhau ei bod yn parhau yn yr un cyflwr effeithiol ar ôl cwblhau'r gwaith ag yr oedd cyn i'r gwaith ddechrau.

Cyflenwadau dŵr a gwasanaethau eraill

36. Os byddwn yn ymyrryd â neu yn difrodi unrhyw gyflenwadau dŵr neu wasanaethau eraill yn y safle gwaith ar ddamwain, byddwn yn atgyweirio'r difrod, neu'n darparu dewis amgen digonol cyn gynted ag y bo hynny'n rhesymol ymarferol. Byddwn hefyd yn cymryd pob cam rhesymol i sicrhau na fydd ein gwaith yn llygru unrhyw gyflenwadau dŵr neu ddyfrffosydd. Os yw'n ymddangos bod posibilrwydd o ymyrraeth â chyflenwadau dŵr preifat, megis ffynhonnau neu darddiadau, byddwn yn trefnu i dalu am y gost o ddadansoddi samplau i ddyfarnu'r ansawdd, ac i lefelau o ffynhonnau a llifiadau tarddiadau gael eu cofnodi a'u cytuno cyn ac ar ôl y gwaith cyhyd â'ch bod wedi tynnu ein sylw at yr angen hwnnw mewn da bryd. Symudir cafnau, safbibellau neu gyflenwadau maes o fewn y safle gwaith i leoliad newydd dros dro neu barhaol os cytunwyd ar hynny.

Ardaloedd a effeithir gan glefyd

37. Os byddwch yn ein hysbysu bod yr ardal y mae'n rhaid i ni weithio ynddi wedi'i heintio gan glefyd a gydnabyddir yn unol â Deddf Lechyd Anifeiliaid 1981 (e.e clwy'r traed a'r genau) byddwn yn dilyn gofynion Adran Amaeth y Swyddfa Gymreig neu'r Weinyddiaeth Amaeth, Pysgod a Bwydydd (MAFF). Os bydd yn rhaid inni gael mynediad ar frys byddwn yn cymryd pob cam diogelu angenrheidiol. Os bydd Adran Amaeth y Swyddfa Gymreig neu MAFF wedi gosod gofynion er mwyn osgoi lledaenu plâu a chlefydau pridd byddwn, wrth gwrs, yn cydymffurfio â'r rhain.

Hawliau pysgota a chwaraeon

38. Ni chaniateir i'n staff neu ein hasiantau gario drylliau ar y safle gwaith. Ni fyddwn yn dod ag anifeiliaid ar y safle (ag eithrio cŵn gwarchod, yn amodol ar Ddeddf Cŵn Gwarchod 1975).

39. Os oes hawliau pysgota neu chwaraeon wrth ymyl y safle gwaith byddwn yn ymdrechu o fewn rheswm i sicrhau y bydd ein gwaith yn cael yr effaith leiaf bosibl ar eu mwynhad.

Cyfleusterau gweithwyr

40. Os byddwn yn cludo cytiau neu garafanau i'r safle gwaith ar eich tir ni chânt, ac eithrio pan fo perygl i ddiogelwch, eu defnyddio fel llety dros nos heb eich caniatâd. Byddwn yn darparu cyfarpar glanweithiol ar gyfer gweithwyr er mwyn osgoi difwyno'r tir o amgylch.

Cytundebau preifat

41. Os byddwch yn dod i gytundeb uniongyrchol â'n contractwyr dylech nodi na fyddwn yn gyfrifol am unrhyw ganlyniadau nac yn ymyrryd ag unrhyw gytundeb rhyngoch chi a'r contractwr.

Ffrwydrion

42. Byddwn yn eich hysbysu os bydd yn rhaid inni storio neu ddefnyddio ffrwydrion gan ddweud wrthyh pryd y gellir disgwyl y ffrwydrion. Ni fyddwn yn defnyddio ffrwydrion yn ystod y penwythnos, gwyliau banc na rhwng 7.30pm a 7.30am oni bai ei fod yn hanfodol ac yn annhebygol i'ch aflonyddu'n ormodol.

Gwarchod cathodig

43. Os byddwn yn darparu diogelwch cathodig am unrhyw ran o'n cyfarpar, byddwn hefyd yn cymryd y camau, lle bo hynny'n briodol, i ddiogelu adeiladau a strwythurau yn agos i'n gwaith.

Cymorth dros dro

44. Os bydd cynnal y gwaith yn golygu bod angen ategwaith neu gymorth ar unrhyw un o'ch adeiladau, strwythurau neu gyfarpar, byddwn yn cysylltu â chi. Byddwn wedyn yn darparu'r diogelwch angenrheidiol ac yn rhoi cymorth fel y bo angen.

Ffossilau ac eitemau a ddarganfuwyd

45. Os byddwn yn darganfod unrhyw ddarnau arian, ffossilau neu eitemau eraill yn ystod ein gwaith byddwn yn eich hysbysu chi a'r corff archeolegol priodol. Ni fyddwn yn eu cadw nac yn eu hawlio. Rydym yn rhwym yn ôl y gyfraith i warchod a chadw gwrthrychau sydd o ddiddordeb archeolegol. Yn unol â hyn hwyrach y byddwn yn cyflogi neu'n gofyn am archeolegwyr i archwilio'r gwaith wrth iddo fynd rhagddo. Er hynny byddwn yn trafod hyn â chi'n gyntaf.

Ar ôl y gwaith

Gwaith Adfer

46. Wrth gynnal ein gwaith byddwn yn ceisio gwneud cyn lleied o ddifrod â phosibl. Hwyrach y bydd difrod dros dro megis tynnu uwchbridd yn digwydd er mwyn cadw arfer gweithio a gwaith adfer da. Wedi i'r gwaith gael ei gwblhau byddwn yn adfer yr ardal y buom yn gweithio ynddi i'r un cyflwr yr oedd ynddo cyn dechrau ar y gwaith. Pan na fydd hyn yn rhesymol bosibl byddwn yn talu iawndal i adlewyrchu'r dibrisiant yng ngwerth y tir.

47. Byddwn yn symud yr holl offer a chyfarpar ac unrhyw ddifwynwyr a gludwyd i'r safle, a chludo ymaith unrhyw ddeunydd dros ben a gloddiwyd oni bai i chi ofyn i ni beidio â gwneud hynny, a'n bod yn gallu cydymffurfio â chais o'r fath yn ôl y gyfraith. Caiff y safle ei adael yn lân ac yn ddaclus. Cyn i ni drosglwyddo'r safle gwaith yn ôl i chi byddwn yn trefnu archwiliad ar y cyd er mwyn sicrhau bodlonrwydd.

48. Os byddwn wedi difrodi neu symud unrhyw ffens, llethr neu wal byddwn yn eu hatgyweirio neu yn rhoi un arall yn eu lle, fel sy'n briodol. Os byddwn wedi difrodi perth byddwn yn ei hailblannu â'r rhywogaeth briodol a chodi ffens amddiffynnol ddigonol er mwyn caniatáu iddo dyfu. Fel arall byddwn yn talu iawndal. Hyd cyfnod cynnal a chadw y contractwr yw 12 mis fel arfer ar ôl cwblhau gosod y pibellau.

49. Os bydd y gwaith mewn gardd gwnawn ein gorau i sicrhau y bydd yr ardd a adferir yn cydfynd â gweddill yr ardd. Os oes rhaid, byddwn yn cyflogi garddluniwr trwyddedig i wneud y gwaith adfer. Os na fydd hyn yn ymarferol, neu os y dymunwch, gallwn ddod i gytundeb ynglŷn â iawndal i'ch galluogi i wneud y gwaith eich hun.

50. Os digwydd na chaiff system draenio tir ei hadfer yn iawn gallwn geisio cyngor arbenigwr draenio tir annibynnol. Fel arall gellid talu iawndal.

Gwybodaeth

51. Byddwn yn eich hysbysu yn ysgrifenedig o safle a dyfnder y bibell a osodwyd (os yn llai na 900m) a chyfran y tir (yr ardal a ddiheintwyd) y mae angen ei warchod. Caiff lled yr ardal ei gadw i'r isafswm isaf posibl a bydd yn ddigonol i ni gael mynediad a gweithio ar y bibell yn unig os oes gofyn am hynny. Er mwyn osgoi difrod i'r bibell ac er mwyn caniatáu mynediad i ni byddwn yn rhoi gwybodaeth i chi am unrhyw weithgareddau na ddylid eu gweithredu heb ein caniatâd penodol ni yn yr ardal honno. Bydd hyn yn cynnwys plannu mathau arbennig o goed neu godi adeiladau, ond ni fydd yn rhwystro gwaith amaethyddol arferol.

Iawndal

52. Os ydych chi wedi achosi colled barhaol yng ngwerth eich tir o ganlyniad i bresenoldeb ein pibellau, neu os ydych chi wedi dioddef colledion neu aflonyddwch dros dro, hwyrach y byddwch yn gymwys i dderbyn iawndal; hefyd os byddwch chi wedi dioddef difrod i'ch eiddo nad oeddem chi wedi gallu ei unioni. Dylech nodi y caiff iawndal aflonyddwch ei dalu am eitemau yn unig, sy'n deillio'n uniongyrchol ac yn anrffod o ganlyniad i'n gwaith. Os byddwch chi yn profi aflonyddwch sylweddol, dylech hysbysu'ch enw cyswllt ar adeg yr aflonyddwch gan adael iddo wybod os byddwch chi yn debygol o orffod talu costau ychwanegol. Er eich budd eich hun dylech gadw dyddiadur o ddigwyddiadau. Os ydych chi wedi penodi asiant (gweler paragraff 7) bydd yr asiant yn paratoi ac yn trafod eich cais ar eich rhan. Byddwch yn trin eich cais yn gyfrinachol.

53. Os byddwch chi neu eich asiant yn gofyn i ni yn ysgrifenedig, byddwch yn talu blaenswm o 90% o'n hasesiad o'ch colled o fewn tri mis i dderbyn eich cais cyfrifedig ynghyd â thystiolaeth o'ch hawl. Gellir talu llog ar eich cais. Gall eich asiant eich hysbysu o hyn.

54. Os na ellir cytuno ar lefel yr iawndal ar ôl i chi drafod â ni gall y mater gael ei gyfeirio at y Tribiwnlys Tiroedd. Fodd bynnag, ni fyddwch yn talu ffioedd eich asiant i baratoi eich achos. Y Tribiwnlys fydd yn penderfynu a ddylid dyfarnu costau a sut.

55. Os dymunwch ddatblygu'r tir yn y dyfodol mae'r Ddeddf yn gwneud darpariaeth ar eich cyfer i ofyn i ni newid neu symud y bibell ar eich traul eich hun. Os nad yw'r cais yn un afresymol mae'n ddyletswydd arnom i gydymffurfio.

Cwynion

56. Pan fyddwch yn gweithio ar eich tir ein nod yw achosi cyn lleied o anghyfleustra ac aflonyddu ag sydd bosibl. Rydym yn disgwyl y bydd ein gweithwyr a'n contractwyr yn gwrtais, yn ystyrlon ac yn gymwynasgar. Os bydd gennych chi broblem dylech gysylltu â'r enw cyswllt yn gyntaf. Os na allwch chi ddatrys y mater yn ôl eich dymuniad chi, dylech ysgrifennu at:

Rheolwr Gwasanaethau Cwsmeriaid
Dŵr Cymru
Blwch Post 8
Nelson
CF46 6YG

neu ffoniwch: 0800 052 0130.

Ofwat yw'r corff gwarchod annibynnol a ffurfiwyd er mwyn diogelu buddiannau cwsmeriaid y cwmnïau dŵr a charthffosaeth. Mae gan Brif Gyfarwyddwr Ofwat gyfrifoldeb i ymchwilio cwynion am y modd yr ymgymerasom â gosod pibellau ar dir preifat, ac os yw'n briodol ddyfarnu iawndal hyd at £5000. Fodd bynnag, ni all ymchwilio i anghydfod ynglŷn â swm yr iawndal. Mae wedi cyhoeddi nodyn gwybodaeth ar ei rôl o ran delio â chwynion o'r fath ac mae hwn ar gael ar gais. Dylid cyflwyno cwynion i'r Prif Gyfarwyddwr fel arfer o fewn 12 mis i'r digwyddiad y mae gennych chi gwyn ynglŷn ag ef. Ei gyfeiriad yw.

Ofwat
Centre City Tower
7 Hill St
Birmingham
B5 4UA

Ffôn 0121 625 1300.